

ԻՐԱՎՈՒՆԿ

ՇԱՐԱՍԹԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ՉՈՐԵՔՇԱՐԹԻ

Ա. ՏԱՐԻ

ՉՈՐԵՔՇԱՐԹԻ 23 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1896

ԹԻԻ 19

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ներկայ 1896 տարեշրջանի

Պոչկարիոյ համար տարեկան 8 ֆր

" " 1/2 " 4 "

" " 1/4 " 2 "

Սրտատանձման համար " 10 "

" " 1/2 " 5 "

Կանխիկ վճարելի

Նամակ դրամ եռսյուն խրկի հետեւեալ հասցեով

ԽՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ «ԻՐԱՎՈՒՆԿ» ԼՐԱԳՐՈՑ ՎԱՌՆԱ (ՊՈԼԿԱՐՄԱ)

Редакция на вѣстникъ

„Иравункъ“

ВАРНА (България).

Rédaction du journal

„Iravounk“

VARNA (Bulgarie)

Խմբակիրոջը նույնպէս գրութիւնք եւ լին զի դրկուիր եւ յարմար դատ ուսմանը միայն կը հրատարակ ունիւ ամբողջովին կամ մասամբ:

Շրանցմանց տողը 20 տանքիմ երեք կամ աւելի անգամի համար 25 աւ 100 զեղջ կը լինի:

ՉԱՐՆ ԵՒ ԼՈՐՏ ՍՈՒԶՊԵՐԻ

Վերջին շաբաթին մէջ քաղաքաւ կան աշխարհէն չեկաւ լուր մը, որ նպատակաւ կամ անպատակաւ քիչ թէ շատ փոփոխութեան մը ենթարկէր Հայ ազգին անկախութիւններն ու մտաւորականութիւնները: Այս վարկերէն, ուր Չարն ու Լորտ Սոուզպերի արդէն վերջնապէս ըսած են իրարու, ինչ որ ունէին ըսելիք, Եւրոպա իր վճիռը տուած կը համարուի մեր անկախութեան ապագային նկատմամբ: Միայն թէ երկրաւոր աստուածներու դադարի խորհուրդներուն թափանցիկ սրբութեամբ չէ հաստատուի մահկանացուներուն, որ դատաւարաւորուած ենք լուրի միջոցով համարելու և սպասելու որ նոքա արձակին իրենց պատգամներն ու յայտարարեն իրենց վճիռը Հայերու մասին: Տաճանելի կացութիւն, դժուար անստուգութիւն, որ կը սպառնայ մեր համբերութեան առաքելութիւնը ընկճել իր արտախորհրդային ծանրութեան ներքեւ: Նոր փորձութիւն մ'ալ այս է՝ ծանրագոյն և անպատու փորձութեամբ արդէն լի մեր այս կեանքին մէջ: Միւս կողմէ մտաւորականները սակայն որ եթէ մեր անկախութեան փորձակիւն մէջ միջոցաւորական կէտ մը կայ, այն ալ սա ճշմարտութիւնն է թէ մենք այժմ մեր բոլոր յոյսը կը քաղենք այդ միւսնային փորձութիւններէն, որոց մէջէն կ'անցնինք ջարդուելով, այլընտրանք և կողմնակալութիւն: Հայ արեւան հեղեղը ողորկեց օսմանեան կայսրութեան հիմքը, խախտեց անոնց հաստատութիւնը և թուրքիոյ իրաց փրկակիւն մէջ արմատական փոփոխութեան մը պէտքը անխուսափելի ըրաւ: Թուրքիոյ մեծագոյն բարեկամները, Չարն ու Գերման կայսրը, գիտէն զայն, և եթէ նոքա թուրք կառավարութեան պաշտպանի ձեռքը կ'առնեն, չէ թէ իսկապէս զայն կանգուն և անվար պահելու, այլ վճռական վարկերին առեւծի բաժինը միայն Անգլիոյ չճգնու գիտաւորութեամբ կը շարժին այդպէս: Ռուսիա, որոյ քաղաքներն փակած է Ֆրանսա և ուրուն կը հետեւի Գերմանիա անոր հետքերուն վրայէն քայլելով, թուրքիոյ պաշտպանութեան գիմակին ներքեւ, Անգլիոյ դէմ կը մղէ պայքար մը, որ մեզ անդարմանելի կորուստներ պատճառեց և մինչեւ այսօր յապաղեցուց խնդրոյն կորուստները: Բայց Չարին Անգլիայէն մեկնելէն յառաջ Սոուզպերի դահլիճը ըստ ամենայն հաւանա-

կանութեան ա'լ վճռած է այն ուղին, ուրիշ պիտի ընթանայ այսուհետեւ:

Մեր ընթերցողները գիտեն արդէն թէ որպիսի էական, ծանրաւ կշիռ պատճառներով մենք համարուած գոյացուցած ենք թէ Անգլիա այս երկրորդ անգամ ա'լ չի կրնար յետ նահանջել և բոլորովին ընդհատ հայկական դատը, որ իրեն համար կ'անսակուն խնդիր մը դարձաւ ազգացութեան, պատուոյ և շահու երբեք անսակեցող:

Այդ պատճառները այս տեղ վերադառնալով թուրք պետք չկայ: Հարկ է միայն յաւելուլ որ Անգլիոյ զորութիւնը լոկ իր թնդանութիւններուն ծայրը չէ, այլ և արգարութեան ու սրբութեան մէջն է այն գաղտնի, զոր պաշտպանելու կոչուած է: Թէև իրաւունք և արգարութիւն չհաւանութեամբ ապականեալ այս ժամանակին համար մենք, անիմաստ բառեր միայն ըլլալ կը թուին, բայց իրապէս տակաւին չեն կորսնցուցած իրենց ներքին ոյժը և բոլորովին չեն կարող կորսնցնել յաւիտեան: Այս պատճառաւ է որ Եւրոպա մէկ կէտի մէջ արդէն համաձայն է Անգլիոյ հետ: Ամենէն թերթաւոր լրագրիւններու հրատարակութիւններէն դատելով, բոլոր տեսութիւնները կը խոստովանին որ իրենց պարտականութիւնն է միջոցներ ձեռք առնել հայկական հալածանքները դադարեցնելու և Հայոց կարելի ընելու համար որ մարդավայել կ'անգործ մը ապրին:

Եթէ թուրք կառավարութիւնը իր աշխարհաւոր քաղաքականութեամբ Հայ և իսլամ տարբերութիւն հաշտ կենսակցութիւնը անկաւրելի ըրած և երկիրը անտեսական փճացման ու անխելամուտութեան մօտաւոր վտանգին դատաւարաւոր չըլլար, կարելի կ'ըլլար երկրորդն որ Եւրոպա խնդիրը փակէ, լուրջ իրական ծնշումով մը ստիպելով Գուրը տապաւնել Հայոց կեանքը, պատիւը և ինչքը: Իսկ այժմ այդպիսի կարգադրութիւն մը մտքէ անցնելն իսկ անմտութիւն է: Հետեւաբար Եւրոպա կրնայ մեր անգործութիւնը երաշխաւորել միայն իրեն անմիջական հսկողութեան ներքեւ: Եւրոպացիք գիտեն թէ ասկէ նուազը ոչինչ է, և ասկէ աւելին չպիտի պահանջէ Անգլիա ի սէր խաղաղութեան:

Եթէ Լորտ Սոուզպերի յաջողեցաւ Չարին վստահութիւնը շահել, և անկէ գործակցութեան կամ չեղութեան խոստումառնել, աւելորդ է ըսել որ ինքնին բարձուած է

ամեն դժուարութիւն և խնդիրը լուծուած համարելու է:

Արգարեւ Ռուսիոյ և Անգլիոյ միջև այսպիսի հասկացողութիւն մը շատ կարելի է այս պահուն և չընթերցող զրոյցներ թէև տակաւին ստուգութեան կարօտ, Անգլո-Ռուս-Ֆրանսական համաձայնութեան մը յուսադրել լուրը կը բերեն մեզ: Մարդիկ որ այս յոյսն ալ ուրիշ շատերուն նման օգին մէջ չի ցնդի:

Հակառակ պարագային մէջ ալ բանաւոր կը թուի մեզ կարծել թէ Անգլիա գործողութեան մը պիտի ձեռնարկէ առանձին, թէ նոյն իսկ այս միջոցով տեղութիւնները ստիպելու որ իրեն հետ համաձայնութեան մը յանգին և թէ փրկելու համար իր պատին ու արեւելեան շահերը:

Չարին և Լորտ Սոուզպերի տեսակցութեան յետոյ՝ քաղաքական կացութեան պարզուելը ժամէ ժամ ակնկալելի է:

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆԻ

ՏՊԱԿՈՐՈՒԹԻՒՆ

Մեծ աշխարհ, ահա ու դահլիճ տառապանք զգալով ինքը կոյրի մը պէս կըլցի: Գիշը ս'ի սեւ էր, իսկ ծովի ամենէն սգաստներ ու ամենէն սեւութիւնը, որ տարբերակէս կը համապատասխանէր մեր վիճակին: Ալ ուրիշ բան չը տեսնէր ու չսեղնէր եթէ ոչ ուրախին կոհակներու ահաւոր ելուէն ու իրենց ցնցող կռանումը: Սեւեռնի ողորկաւորէն դէմ: Երկու ժամ ետքը՝ ուղեւորներէն ոչ ոք ո'վաքի էր: Ծովաւոր ամենքն ալ տախտապարած էր: Կուզէի ես ալ այդ անզգայութեամբ անհանալ հանգիստանալ չըլլալու համար ծովին յիմարական ցատքաւորութեան և մանուշակ չկրելու համար մտածումներու փոխարինել որ գանկիս տակ կը գտնուէ:

Երկու շաբաթուան մէջ գոր մը ապրած էի՝ գէպըրու այն գորհուրդի շղթայումով որ իր մէջ կը խտացնէր ամենէն աւելի հոմերական գիւցաղնութիւններն ու ամենէն աւելի վայրագ անգթութիւնները զորո մարդկային պատմութիւնը զծած ըլլալ մէկ գորու ժամանակամիջոցի մը մէջ:

Այնքան բուռն էին ու անհասկանալի այն անցքերը որոնք համարէն աշխարհը գորգած էին, որ կ'ուզէի ինքզինքս դառն ցնորակոման մը խաղաղիկը կարծել խօսական արշաւի այդ շարժարանքին մէջ: Իրօք Հայերը կրցած էին ցոյց տալ թէ իրենց երակներուն մէջ դեռ կեռայ այն գիւցաղնական ազնիւ արիւնը որ երկար դարեր աննկուն ու անաղաղ պահեց իրենց գոյութիւնը: Իրօք Հայը լծակի ահագին հարուածով մը վեր առաւ Եւրոպեան դիմադրութեան վիթխարի մեքենան, եր'րցուց զայն, խախտեց անոր լարուածքը ու խանգարումներ յառաւ բերաւ, զորս հիմակ ամենէն վարպետ մեքենագործներն իսկ ինքզինքնին անձեռնհաս կը ներկատեն դարմանելու, շուարած, ահաբեկ: Իրաւ համարձակեցաւ Հայը, վաղեմի աշգի մը երերուն մարդեալ այս խրաւը, անանկ ոստում մը ընել, որ մեծ ազգերու խրոխտ կազմակերպութիւնը իր հետ սարսեց, շփոթի և խուճապի արհաւիրքը սփռելով: ասիկա չի' նմանիր դաճածի մը ծիծաղաշարժ մաքսումներ՝ տիտանի մը դէմ որ գլխաւոր արհամարհանքով կը նայի վրէժն իր տէրու հակառակորդին վրայ: Վերջապէս իրաւ է որ Հայ ըստած էակը, անգոր և ուժասպառ, կը յանգանի կռուի ասպարէզ կարգաւ օսմանեան մեծագոր կայսրութեան, որ երբեք իր ետգաղանին շնորհ միջնեւ քաղաքակրթեալ հզօր Եւրոպայի կուշտին վրայ շողացուցած է:

Այո, իրաւ են ասոնք: Օրուան հիւսնները ա'լ Հայերն են: Այն մարդը որ իր թշնամիին սուրին ցուրտ հպումը կը զգայ իր մորթին վրայ՝ ա'լ հերոս է, բանէ մը չի վախնար: ու բանէ մը չի վախցող մարդը ահաւոր սպացումներ ու թափեր կուենեայ, ինչպէս կըսէ Հիւսօ, հիմա մենք թերջուած սպունգի կը նմանինք, ովկէանի կոհակներն անգամ կանգուն ենք: աղքատ մարդը աղքատութեան չի վախնար: գիտիլ կ'արհամարհէ մահը: Երկար ժամանակ իր կողմէն զովացուցիչ հպումներ են լոկ:

Մենք պէտք է ամենախորին համոզում գոյացունենք թէ ցորչափ տեւէ այս անհամեմատ պայքար, հայը չպիտի դադարի գոյութիւն ունենալէ. այն օրը որ մեր ձեռքերը վար ինչան ուժասպառ, վրձնուած է մեր կորուստը, անգարձ կորուստ, զոր մարդկային ու է միջոց չպիտի կրնայ դարմանել:

Քսան քսանը հինգ հայեր, մեր նախնի գիւցազուններուն անմուռ, նախի ներկայացուցիչները, կը դիմեն, կը խուժեն օսմանեան կայսրութեան դրամական վաւարանին վրայ, յարձակմամբ կը գրաւեն զայն ու պայքարը կը սկսի. ո՛ւր էին գաւառացի հէք, անդէն ժողովուրդը ջարդող քաջարի թուրք զօրականները, ո՛ւր էին քիւրտներու ու նացող վոհմակները. չգայի՞ն, չը փշրէի՞ն այդ ափ մը մարդիկը, որ ահա հրաւեր կը կարգային իրենց կռուելու, զարնուելու: Պատմութիւնը իր էջերուն մէջ չի պարունակեր նմանը այն զարմանալի պայքարին զոր հայերը մղեցին պանքաին պատերուն մէջէն՝ աշխարհի ֆիացեալ մասին գէմ:

Եւ հայերը յաղթական դուրս ելան այս անհամեմատ կռուէն:

Որովհետեւ չվհատեցան և իրենց կուրծքը աներկիւղութեան պողպատով զրահային:

Ահադառնայ հովը կ'աւրչակէր Սեծովուն մակերեսը և իր պիղած հիցուկ գահավէժներուն մէջ կը նետէր հէք Սեյեմէն, որ գողգոթական ցնորքէ բռնուած հիւանդի մը պէս կը տապալկէր՝ ճիշդ անոր նման հեծիւններ ալ արձկելով իր լարուած պարանոցներուն մէջէն:

Եւ սակայն կը շարունակէր իր ճամբան:

(Շարունակելի)

ՍԱՄԱԹԻՈՅ ՌՄԲԱՄԱՐՏԸ

(Ականատեսի մը պատմութիւնը)

Հայ յեղափոխականները կանխաւ որոշած էին 6-7 տուններու մէջ միանգամայն ամրափակուելով մարտ մղել օգոստ. 14, չորեքշ. օրը. սակայն Միսաք աղաի տունը, ուր երեքշաբթի ցերեկ հերոսները հաւաքուած էին և ուրիշ յետ խորհրդակցութեան և հարկաւոր կարգադրութեան հետեւեալ օրը ցըրուելով պիտի երթային կռուի տարբեր դիրքեր բռնելու, օտար ազգիի մը մատնութեամբ երեքշաբթի երեկոյ կը պաշարուի յանկարծ զինուորներէ և յեղափոխականներուն ալլ եւս անկարելի կըլլայ տունէն դուրս ելնել և այսպէս՝ նախապատրաստուած մօտ 250 մարտակիցներ՝ երբ չորեքշաբթի առաւօտ Պոլսոյ զանազան թաղերէն կուգան իրենց ընկերներուն հետ միանալու, Միսաք աղաի տունը պաշարուած տեսնելով կը ստիպուին ձեռնուռնայն կռուի: Կանխաւ բազմաքանակ ուժերը և ռազմամը-

թերք փոխադրուած էին թէ յիշեալ տունը և թէ աղկանց վարժարանը, որովհետեւ այդ երկու վայրերը պիտի ըլլային կռուի կեդրոն: Չորս երիտասարդներ տեսնելով որ կանխահապ պաշարման պատճառով անհնար էր աղջկանց վարժարանը մտնել, կ'որոշեն ամրափակուիլ մանչերու վարժարանը որ եկեղեցւոյ բակին մէջ է: Չորեքշաբթի, առաւօտեան ժամը 8 ին (եւրոպ.) երբ ահաբեկ ժամկոչը եկեղեցւոյ երկաթ դռները կը պարծառուի կը պատրաստուէր, վրայ կը հասնին չորս յեղափոխականները, մահուան սպառնալիքով կը յաղիշտակեն բանալիները անոր ձեռքէն, կը մտնեն ներս, կը կղզին դռները և կամրոսնան վարժարանին մէջ: Ժամկոչը այս եղբորութիւնը կը հաղորդէ ուրիշներուն, ոստիկանութիւնը կիմանայ շուտով և կուգայ կը պաշարէ նաեւ եկեղեցին: Ռատիկանաւ կան պաշտօնեայնէր իրենց միջնորդ ու օգնական առնելով վարդապետ, քահանայ և թաղ խորհուրդի անդամներ, ամեն ճիգ կը թափեն, իրենց բոլոր պերճախօսութիւնը կը սպառեն թէ Միսաք աղաի տան և թէ վարժարանի մէջ փակուած յեղափոխականները համալիրու համար որ անձնատուր ըլլան. զո՛ւր ջանք. հերոսները կը խնդրէին որ իրենց մօտակա ժամանակ տրուի մինչեւ թրքական ժամը 6, որովհետեւ գիտէին թէ այդ ժամանակ տեղի պիտի ունենայ պանքաին յարձակումը, որուն կը սպասէին իրենք ալ գործողութիւնը սկսելու համար. հերոսներէն մին զինք համալիր ջանացող եկեղեցականի մը պատասխանեց վրէժն. կաղաչենք, մեզ երկու ժամ ժամանակ տուէք, մենք ալ մեր հրամանատարներն ունինք: Հերոսին վնաս զէմբը, պաղարիւն և վճռական խօսուածքը, աղբեցիկ և հրամայական շնչը այնքան արտակարգ ազաւորութիւն մը գործեցին հայ եկեղեցականին վրայ, որ սքանչելացած բարոյական այդ բարձրութեան առջեւ, պատկառանքով տեղի տուաւ երիտասարդին պահանջին և ոստիկանապետին յայտարարեց թէ այլ եւս իր ջանքերը սպառած էին:

Միսաք աղաի տան մէջ կը գըտնուէին բաց ի տանտէրէն, իր կնոջ մէն և ապաստանեալ աղբականներէ, հինգ հերոսներ, որոց երեքի անուններն են խաչիկ Գնունի, Արտաշէս Անդրէասեան (երկուքն ալ ուսուցիչ) և տանտիրոջ որդին Արտաշէս Միսաքեան:

Կռիւէն յառաջ Գնունի վերէն բանախօսելով, պատմական տեսութիւն մը կընէ թուրքիոյ անցաւի վրայ, կը նկարագրէ երկրին այժմեան վիճակը և հայ ազգին տառապանքն ու զրկանքը, անէծ ու նախատինք կը թափէ թուրք կառավարութեան և անոր արքան, եակներուն ու կամակրկններուն վը-

րայ և գրուած թղթի կտորները կը նետէ. թուրքերը բերանաբաց մտիկ կընէին Գնունիի խօսքերը և թղթի կտորները ժողովելով ինսամօք կը պահէին:

Բանախօսութենէն յետոյ, կէս օրին պանքաէն արձակուած ուժերի մը ձայնը լսուելուն պէս՝ Գնունի ալ վար նետեց իր առաջին ուժերը, որուն անմիջապէս յաջորդեց ուրիշ մը: Պայթման ահաւոր որոտումը, երկրազոյգ ցնցումը, բազմաթիւ զինուորներու և ոստիկաններու գետին թաւալելով գաղաթիլը, վիրաւորեալներու աղաղակը՝ անվնաս մնացողներուն ահաբեկ փախուստին հետ կազմեցին տեսարան մը, զոր անկարելի է գրչով նկարագրել:

Մօտ 300 հոգիէ բաղկացեալ իսլամ խուժան մը կուգայ կը միանայ զինուորներուն ու ոստիկաններուն հետ, որք ալ չէին համարձակել Միսաք աղաի տան մօտեանալ. ուժարձակութիւնը կը դադարէ: Պահ մը յետոյ մօտ 40 զինուորներ կը յառաջանան՝ տան վրայ յարձակելու մօտք: Ռումը մը վրէժն և ամենքն ալ սարսափած կը փախչին բազմաթիւ մոռեալներ և վիրաւորեալներ թողնով:

Զինուորներն ու ոստիկանները ճարահատած կ'ստիպուին շատ հեռի կենտրոն մարտիկի գնտակներ տեղացնել տան վրայ, իսկ հերոսները այն ստիճ միայն կը գործածէին իրենց ուժերը, երբ թուրքերը կը փորձէին իրենց մօտենալ: Մարտը շարունակուեցաւ գիշերն ալ և տեղեկ մինչեւ հետեւեալ օրը (հինգշաբթի) առաւօտեան ժամը 8 (ը.ե.):

Մանչերու վարժարանին մէջ ամբողջ չորս երիտասարդներն ալ որոց ուժերը և ռեզիլիենտները շատ սակաւաթիւ էին, մասնակցեցան կռուին զանոնք գործածելով երբ ուժերի մը ձայնը կ'սրտաւոր, հիանալի նախադրութեամբ այդ երիտասարդները վարժարանի պատուհաններէն «Կեցցէ՛ Գնունի, Կեցցէ՛ Գնունի» կ'աղաղակէին ու լալս ու կորովի ձայնով:

Այս, ահաւոր, վսեմ, սքանչելի էր այդ տեսարանը, ուր ափ մը հայ երիտասարդներ, անձնուրաց վահ ոգիներ, շարունակ 20 ժամ գիմարեցին օսմանեան կայսրութեան ոյժերուն, Օսմանցիներուն մայրաքաղաքին մէջ: Ով որ չէ տեսած տեսարանը, չի կրնար ըմբռնել մարդկային հոգւոյ այն մեծութիւնը, որ մարմնացած էր Հայ երիտասարդներու պաշալի անձին վրայ...

(Շարունակելի)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅՈՑ

ՄԵԾ ԾԵՐՈՒՆԻՆ

Պ. Կլատտօն Ֆիլարօի խմբագիրներէն մէկուն նամակին նշաւաւոր պատասխան մը գրած է, ուր հայերուն վրայ գործուած ա-

նօրինակ չարագործութիւնները, Ֆրանսաի ինչպէս և Ռուսիոյ պատմական դերերը և վնց մեծ պէտուութիւններուն՝ պատմութեան մէջ նման չունեցող սարնացումը յիշելէ յետոյ, որով Սուլթանին ստորուն կը խոնարհին, իր նամակը կը վերջացնէ այսպէս.

«Բայց ո՛չ պաշտօն և ո՛չ կարողութիւն ունիմ հրահանգելու ֆրանսական ժողովուրդը. այդ մասին բաւ մ'իսկ չեմ յաւելուր և կը բաւականանամ յոյս յայտնելով որ այս ժողովուրդը այս հանգիստաւ առիթով կարենայ հետեւի քաղաքականութեան մը, որ արժանի ըլլայ իր մեծութեան, իր անուան ու ազդեցութեան և այն բարձր տեղին, զոր դադրած չէ գրաւելէ Եւրոպայի և քրիստոնէութեան պատմութեան մէջ»:

Ամբողջ ֆրանսական մամուլը արտասպառ այս նամակը ընդհանրապէս ղիտաղահասկան դիտողութիւններ ընելով Ֆրանսայի գործօնեութեան մասին Արեւելքի մէջ, առանց սակայն ուրանալու թէ հայկական դատը ինքնին արժանի է եւրոպական համակրութեան թերթերուն մեծամասնութիւնը կը պահանջէ որ նախապէս Անգլիա շօշափելի փաստերով ապացուցանէ իր անհասարկութիւնը և անկեղծութիւնը Հայկական խնդրին մէջ, որպէսզի միւս տերութիւնը վստահ ըլլան որ իթէ Անգլիոյ գործակցին, միայն անոր շահերուն ծառայած չպիտի ըլլան անգիտակցաբար:

Անգլիական թերթերն առանց կուսակցական խտրութեան ընդհանրապէս յոյժ նպաստաւոր կերպով կը մեկնաբանեն Պ. Կլատտօնի նամակը:

Տէյլի Գրոսիքը նամակը կանուանէ «Սքանչելի, գերազոյն ու ճով գրուած յայտարարութիւն մը, զոր յղացած է մարդկութեան աւմանման խորհողներէն մին»: Իսկ Տէյլի Նիւզը կըսէ «Իր պերճաբան կոչումն առ ֆրանսական ժողովուրդն՝ կատարեալ արդարացում մ'է այն ժողովրդային յուզման, որուն ինք ալ յօժարեցաւ մասնակցել այնքան կարեւոր կերպով: Պ. Կլատտօնի ձայնը այն ձայնիւնէն որոնք շատ հեռուն կը լսուին: Ինք այն հաղուածութիւ մարդերէն մին է, որոց ամբողջ Եւրոպա կը լսէ. և մենք կը համարձակինք յուսալ որ երբ այդ ձայնը ցամաքային Եւրոպայի ամենէն հեռաւոր անկիւնները լսուի, առաջ պիտի բերէ իր արձակած կոչումին արժանի պատասխան մը»:

Լիվըրքուլի միթինկին, ուր խօսեցաւ Պ. Կլատտօն իր վերջին ճառը, մասնակցած են 10000 հոգի:

Մինչև սեպտ. 8/20 միայն Անգլիական հիւղատոսարանի միջնորդութեամբ 3000 հոգի Պոլսէն մեկնած են դէպ արտասահման:

վէ Սթանպօլը գտն իլէ միւլէմն
իսէն հիւքիւմէթէ « փառաբանը
իծրա իմ » տէմէք գալտա գոյուն
պէքլէթմէկէ չաղըմայոս պէնպէյէ-
ճէկինտէն, Ս. Գամպօնըն Բարիկ-
տէն տէմէթէն ավտէթ իտուպ,
Սուլթանա օ Կօլտա պիր թալէպտէ
պուլունմաուր Կալընըզ վիլայէթէր-
տէ Կէնի գըրիլընպըն Էօնիւնիւ
պալմպ մադաթիւնէ մէպնի օլտադ
տըր. զիւրա սաըլ Էրմէնի մէսէյէ-
սինին հալլը իշիւն շու Կիւնյէրտէ
Էլլիլէր վէ սաիր Էրպապըր սիյասի-
յուն Չարըն Լօրտ Սօլպէրի իլէ
միւնֆէրիտէն Կէօրիւմէթէրինն Կէ-
թիմէսինէ տէօրթ Կէօլ իլէ պապ-
մադաւա վէ Ամբիկա վէ Էլօրտ
տէվէթէրի Կիւն պէ Կիւն հարպ
վարօրընը թիւրքիս սուլթըն-
տա արթըմադտա արըլար :

Նիհայէթ շու պիր գալ Կիւն
զարֆընտա Էրմէնի մէսէյէսինին
Էլքնալը ճէտիտէսի ալիէի սիյա-
սիյէտէ Կէօրիւմէթէք տիր :

ՄԻԻԹԵՆԵՎՎԻՅԵ

Սեպտեմբեր 15/27տէ Չար հազ-
րէթէրի Լօրտ Սօլպէրի իլէ Կա-
լընըճա Պալմօրալ սէրայընտա
պիր սաաթ Կէօրիւմէթէ վէ իվա-
յէթէ Կէօրէ Էլքինճի պիր միւլա-
գաթտա տաթի պուլունմուշ տըր :

Բուսիանըն խարիճիյէ նազըրը
Միւսիւ Շիլիին Չար հազրէթէ-
րինին Բարիկտէ իգամէթ իտէճէ-
Կի Էնսաթէ պիրիլքտէ պուլունմադ
իշիւն Բէթէրպալըկտան Բարիկէ
աղիմէթ իթմիշ տիր :

Չանազգալէ գուժանտանըն Էմիր
թահթընտա պուլընմադ իւզէրէ
թիւրք հիւքիւմէթի 2 թօրիլ վա-
րօրը պօղազա Կէօնտէրմիշ տիր :

Ալմանիս իմբէրաթօրը թարա-
ֆընտան Սուլթանա վէրիլմէք իւզ-
րէ Սթանպօլտաքի Ալմանիս Էլ-
չիսինէ Կէօնտէրիլմիշ օլան իմբէ-
րաթօրուն թէքմիլ ֆամէլիսաընըն
ֆօթօկրաֆը Կէչէնտէ Սուլթանա
թադաթիմ օլունմուշ իսէտէ, մէզ-
քիւր ֆօթօկրաֆ Սթանպօլըն սօն
վուգուլթընտան Էվվէ Պէրլինտէն
Կէօնտէրիլմիշ օլուղը իշիւն, սի-
յասի պիր մանէյէ համլ օլունմա-
յաճաղըն Էվրազը հալաթիս պիւ-
տիրմէքտէ տիր : Ֆադաթ Սուլ-
թան շու թէչիլքէլի սըրասընտա
Կիյօմ իքինճինին տօթթըլընը
տահա գուլվէթէլէտիրմէք արզու-
սու վէ քէնտիսինի մուհաֆազա
Էթտիրմէք իւմիսի իլէ, պիր թէ-
չէքքիւրնամէ Կաղըպ, թիւրք
մէմուրիլէթինտէ պուլընտան պիր
ալմանիսը Բաշա իլէ իմբէրաթօ-
րա Կաղմըշ տըր :

Սթանպօլտա նէշր օլունմադտա
օլան Սթանպօլ նամ կաղէթա՝ ին-
սանիլէթէրվէրիլի իլէ մէշհուր
Միւսիւ Կլաթաթօնուն րէսիլին
նէշր իթմիշ օլուղը սէպէպիլէ,
մէարիֆ նէզարէթի թարաֆընտան

մուլազգաթէն թաթիլ օլունմուշ
տըր : Գէչիւս մուլաթիլէյ հալաթաթօ-
նին իիլլըրալտա իրաթ իթտիլի
նուլթըր միւնտէրիճ օլան Էճնէպի
Կաղէթալարն վէ Ֆիլիպէտէ նէշր
օլունմադ Բուս Բօլիթիլաթտան
մուլաթիֆ Ղալլըր նամ թիւրքճէ
ճէրիտէնին թիւրքիւյա տալիսալի
մէնն օլունմուշ տըր :

Կաղէք տըր Սէն Բէրէրպալարի
նամ Բուս Կաղէթալար՝ Բուսիս
մէզահիւզը Էճնէպիլէ միւստիրի Ս.
Սօսթօլֆըն՝ Ս. Լյաթիսինէ Կի-
տիպ վէհաթիսա Կաթիլիկոս իլէ
միւլազաթ իթմէք մէմուրիլէթիլէ
Կէչէն հաթիթա Բաշար իրթէսի
Կիւնիւ՝ Էլմիտիլնէ միւլթէվէճի-
հէն հարէքէթ իթտիլիլին Կաղը-
յօր :

Աթանա պարքանիքին թիւրք
մէնպալաթընտան ալաղը մալիւ-
մաթա Կէօրէ, Սիվա վիլայէթի
տալիլինտէ Բինկիսան նամ քէօ-
յիւ Էրմէնիլէր Կաղմըշար իմիշ :
Բինկիսան Էրմէնի քէօյիւ օլու-
ղը հալտէ Էրմէնիլէր թարաֆընտան
Կաղմըշ օլուղընտա ինսնմադ ի-
շիւն Բէք Ղալլիֆ աղըլը օլմադ
Կաթիլա իտէր :

Թահթը թէվգիֆէ ալընմըշ օ-
լան Ունճան Արիկ Էֆէնալինին
մուհաքէմէսինի պու հաթիթա իճ-
րա օլունմադընը Սթանպօլտան
պիլաթիլիլար :

Սթանպօլտա Օսմանը պանգա-
սընտա իպրազը սէճաթ ու մէ-
հարէթ իթտիլքտէն սօնրա Մար-
սիլիյա Կիտուպ թէվգիֆ օլու-
նան Էրմէնի տէլիգանըլար Ֆրան-
սա հիւքիւմէթի թարաֆընտան
Պուէնսու Ալթոս (Ամբիլքա) Կէօն-
տէրիլմիշ տիրէր :

Սթանպօլ իթմիլալընտան տօ-
լայը հապա իտիլմիշ Էրմէնիլէրին
մուհաքէմէսինի իծրա իթմէք
Կաղէթ թէչէր օլունմա մահքէմէի
միտսուսէնին րէյիսի պուլունման
Շաքիր Բաշանըն Էմիր իլէ 580
Էրմէնիլէր հապաթան չըգարըլմըշ
տըրլար :

Պրատիտաք ինթիլապը իշիւն
Ազգ. Երէստիսանալիս ժողովըն
թէճէմիլաթինէ տալիլ սուտուր ի-
տէն իրադէնին իծրաթը թէլէսիլ
օլունմա :

Սեպտեմբերի կաղէք՝ Բուս
սիւնըն Էմիլիլէթինի ճէլպ իտէ-
պիլմէք իշիւն՝ ինկիլթէրանըն 1878
տէ միւնադտ օլան Գաղըզ ահա-
նամէսինի լաղվ իտուպ, մէզքիւր
աաալը թիւրքիւյա իտտէ իթմէ-
սինի թէքիլի իտիլյօր :

Մանկաք Կարաթիսան նամ կա-
ղէթա տալիլ, Էրմէնի մէսէյէսին-
տէ Ֆրանսա վէ Բուսիս իլէ պիր-
լէչէպիլմէք իշիւն, մէզքիւր տէվ-
լէթէրի խօշնուտ իտէպիլէճէք
պիր սալէթտէ Մըսրուտ քէնտի-

լէրիլնէ միւնաթաթէր Կէօնթէրիլ-
մէսթիլ թիւրքիլ իթմէքտէ տիր :

Բարա հաղէթէրինին Սթան-
պօլտա մուլիմ վէքիլի, Գարսիսալ
Պօնէթիլ, պու տէֆա Սթանպօլա
միւլթէվէճիհէն Բօմաթան հարէ-
քէթ իտէրէք, Բարանըն պիր
մէքթուպընը Սուլթանա Կէթիւ-
մէքտէ տիր. մէզքիւր մէքթու-
պըն մաալը միւնտէրիճաթը՝ թիւր-
քիտա խըրիթիլյանըլըն գը-
րըլմաթընա Բարա հաղէթէրի
քէսպի վուգուֆ իտէրէք, ճան ու
տիլլէն միւլթէտտէր օլուղընը
պէյանիլէ, անլարըն վիգայէ օլուն-
մաթընը Սուլթանա թափսիլ իթ-
մէքտէն իպարէթ տիր :

Լյան Սթանպօլտա թէվգիֆաթ
տէվաթ իթմէքտէ տիր. սօֆթալա-
րըն վէ թիւրք թալէպէրին Էքսէ-
րիսի Կէնճ - թիւրքիլէրէ թարաֆ-
Կիւր պուլունմադտա տըրլար :

Թալմըզըն Կաղմըզըն նազա-
րէն՝ Կիրիտտէ պիր թիւրք չէթէ-
սի իւշ իըրիթիլյան քէօյիլէրի
Կաղմա իտուպ Կաղմըշ տըր :

Էրմէնի գօմիլթէսի՝ Սթանպօլ
Էլլիլէրինէ պիր պէյաննամէ Կօլա-
յըպ, միւլթիլ թէթիլաթ տհալ
Էլան տէվաթ իթմէքտէ օլուղըն-
տան պահալէ, տէվլէթէրին իծրա
թէթիլ իտէպիլէճէքէրինտէն իւ-
միտէրի միւնգաթի օլմադտա պու-
լունմըլըն պէյան իթմիշ տիր :
Մէզքիւր պէյաննամէ Կէնիտէն Էլ-
չիլէրին միւտաթէլէսինի տալլէթ
Կաղմէք, գօմիլթէսին սէֆարէթ-
իսանիլէրի հալաթա չըգարադընտ
տալիլ Կէզմէքտէ օլան շալիյա
գարըն Բրօթէսիլ իթմէքտէ տիր :

Սթանպօլըն սօն վուգուլթըն-
տան պէրու վառնաթա հիճրէթ իտէն
Էրմէնիլէրին տաթիլ 10000 ի Կէչ-
միշ օլուպ, անլարէն 3000 քիլի-
տէն զիյաթէսի Ռուսուղ, Շուճ-
լա, Պուրկալ վէ սալի մահալլէրի
Կիլմիլլէր տիր :

Վարնաթա թէչէր օլունման իտ-
սուսի Գօմիլթիս թարաֆընտան
միւլթէվէճէն նաֆաթա վիրիլմէքտէ
տիր :

Թիւրքիտան հիճրէթ իտուպ,
Պուլկարիտա Կէնի իլէ պաշա-
յան Էրմէնիլէրտէն շիմիլիլ հալ-
թաթէթ վէրիլիսի ալընմաթաթընա
հիւքիւմէթ գարար վէրմիշ տիր :

Սթանպօլտա նէշր օլունման Արե-
շէք Կաղէթաթը՝ մաթաթաթ նէ-
ղարէթի թարաֆընտան գաթիլէն
լաղվ օլունմըշ տըր : Նէզարէթին
րէսմի Էմիրնամէսի մէզքիւր Կաղէ-
թանըն նիլաթա գարըն տհալաթէ
պուլունմըլըն սէպէպ Կէօնթէր-
մէքտէ իտէ տէ, տալլ սէպէպիլ
Տեղապաճ Բարթօլիմէսըն Կաղէ-
թաթ Կէօնտէրիլմէքտէ օլուղը թահ-
րիլթըն նամէչուէսինին տէրճ օ-
լունմաթըլը տըր :

ՄԱԳԻՏՈՒՍ

Եւնանիլթանտան Մաքէտանի
այա Կէչմէք իշիւն 15 Էրմէնիլէրտէն
միւլթէքքէպ պիր չէթէ հաղըրըն
մադտա իմիշ իտէտէ, Սթանա Կա-
վալըն պէյանընա Կէօրէ՝ Էունան
հիւքիւմէթի՝ հէմիլար տէվլէթ-
լէրլէ մուհապէթի տօթանէսինի
իլալ իթմէք իսթէյէն Էճնէպիլ
թէպալարըն Էօլքէսինտէն իս-
րաճ իտէճէկինի թահթըր գարար
ալմըշ տըր :

Աթինաթան վէ Սէլանիքտէն Կէ-
լէն խապէրլէրէ Կէօրէ՝ Մանա-
թըր ճիվարընտա չէթէլէրին հարէ-
քիտաթը Բէք արթմըշ տըր : վէ
Կրէվինէ ճիվարընտա չէթէլէր տա-
քէրլէրլէ վարուշըպ, անլարի քեա-
միլէն թէլէթ իթմիլլէր տիր :

Կաղէթաթըն թապ օլունմա-
ղը սաաթա տէկին պուլիւնքի թէ-
լէկրաֆար վիրուտ իթմէմիշ տիր :

ՉԱԽԻՐԷ ԲԻԱՑԱՍԸ

Վառնա 25 Սեպտեմբեր
Պրատայ
Վալիս, 57, 50-60 լիպր. հէքթօլ-
8,95-9,20 ֆրանք
Վրապու. 58-64 լիպրա, հէքթօլթր
8,60-9,80 ֆր.
Արշա
Կի-46 լիպրա, հէքթօլթ. 5-5,40
Ֆառալիս
100 օգ. 26-32 ֆր. (մալա Կէօրէ)
Նարօլէն 20,40 ֆր. հիւսալ իլէ
Կիւնտէ 60-90 վալիս վէ 1000-
1200 արապա պուլտայ իլէ 30-40
արապա առաթ ինմէքտէ վէ ֆա-
սուլիս Բէք աղ Կէլմէքտէ տիր :

Ա Ձ Դ

«ԻՐԱՆԻՆԻՔ»ի վարչութիւնը
յանն Կառնու պատրաստել հա-
յերէն, Պուլկարիլէն, Ֆրանսիլլէն
և Յունարէն լիլունքով ընկա-
լաղրի, հասցէնը, նամակաղըլու-
նիլ, մահաղըր, յայտարարու-
թիւննը, հարանտայ և այլ հրա-
ւիրաղըր, այցաթարտըր ևն, ևն :

Գրեք չափաւոր

Փափագողը պարտին դիմել խմ-
բագրութան հասցէին :

Խ. ՉԱԼԸԳԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ

Վ Ա Ռ Ն Ա

Նոր-Թաղ, Պէնկոփաքափոլոց, 1464

Հացի նոր փուռ մը հաստատած
ըլլալով՝ կը խոստանան իրենց յաճա-
խորդները գոհացնել ըստամանայի-
ճան համար յանձնարարել փափա-
քողներէ կը խնդրուի իրենց հասցէն
ձգել Տիւր Ճիվլէկեանի սրճարանը
(Սառնակի սրճարանին քով) :